

storu pokleslo členství v dobrovolných organizacích, stejně jako dobrovolničení a váha neziskových organizací. Po roce 1990 byly převzaty zahraniční organizační formy, ale étos jejich činnosti je domácí. Habermasova strukturální přeměna veřejnosti poskytuje v příspěvku rámec pro tematizování „veřejnosti“.

Druhou část uvedené sekce měli v rukou mladí vědci a výzkumníci: Mária Suríková v příspěvku „Spoločenský aktér ako moderné individuum“ probrala současnou literaturu na toto téma. Jana Lindbloom se zabývala strategiemi prosazování požadavků agro-potravinářských aktérů, příspěvek Jany Klocokové „Aktéri a registre zdôvodnení v ochrane prírody na Slovensku“ zase objasňoval závislost problematiky ochrany přírody na expertním poznání. Oba příspěvky byly založené na empirickém výzkumu. Posledním příspěvkem byl „Participatívny akčný výskum“ Andreje Findora, jenž zapáleně referoval o projektu, který realizuje ve své výuce doktorandů. Nezbylo než pochválit vedoucí sekce Monice Čambálikové, jak dobře si její „chráněnci“ vedou.

V pořadí poslední, pátá sekce „Sociálne nerovnosti“ představila za řízení Vladimíra Krivého tři příspěvky. Milan Tuček se ve svém referátu „Sociální soudržnost v diferencující se (české) společnosti“ netradičním, inovativním a trochu provokativním způsobem zamyslel nad tématem, jímž se ve své práci dlouhodobě zabývá. Kromě představení výsledků empirických výzkumů se autor pustil i do nesnadného uvažování o schopnosti (či neschopnosti) empirické sociologie svými standardními metodami zachytit to, co se ve společnosti skutečně děje. Ján Bunčák a Roman Džambazovič ve svém příspěvku „Príjmové a statusové nerovnosti obyvateľov Slovenska“ naopak použili data z několika reprezentativních šetření uskutečněných na území v rozmezí více než 20 let k úvahám o základních strukturálních změnách ve Slovenské společnosti. Metodologicky zajímavé bylo jejich porovnání výsledků dosaže-

ných za použití různých metod určování sociálního postavení respondentů (sociální třída EGP, socioekonomický index statusu povolání ISEI či komerčně užívanou klasifikaci socioekonomických skupin ESOMAR Social Grades). Jednání sekce uzavřela prezentace Jána Sopóciho „Názory na sociálne nerovnosti a spravodlivosť v slovenskej spoločnosti“, která se soustředovala na analýzu odlišnosti názorů, postojů a jednání příslušníků tří základních tříd klasifikace EGP. Autor na základě empirických analýz ukázal, že mezi příslušníky těchto tří základních tříd existují zřetelné odlišnosti nejen v názorech na některé základní socioekonomické otázky (jako např. sociální spravedlnost, rovnost životních šancí či naléhavost společenských problémů), ale i v názorech na vhodné způsoby jejich řešení.

Jak už to na každé podobné konferenci bývá, měli její účastníci kromě plenárního zasedání a jednání sekcí řadu dalších příležitostí k diskusím o přednesených tématech, ale i k neformálním rozhovorům, debatám nad společnými projekty, výměně zkušeností i navazování nových kontaktů. Jak výběrem témat a přednášejících, tak složením účastníků byla konference velmi úspěšná. Stala se další z dobrých příležitostí k tomu, aby slovenská a česká sociologická komunita udržovala a dále rozvíjela dosavadní nadstandardně dobré partnerské vztahy. Slovenským organizátorům patří za její uspořádání dík.

Tomáš Kostelecký, Zdenka Vajdová

Cena Nadace Dagmar a Václava Havlových Vize 97 Konradu Paulu Liessmannovi

Praha, 5. 10. 2010

Nadace manželů Havlových Vize 97, věrna své tradici udělovat cenu osobnostem nejen zasloužilým, ale i těm, které čeří hladiny vod někdy stojatých, dostála i letos své pověsti. Cena dne 5. října 2010 putovala do

Rakouska do rukou autora, který napsal vpravdě filozoficko-sociologický bestseller *Teorie nevzdělanosti: Omyly společnosti vědění* (pův. 2006; česky Praha: Academia 2008), v níž tvrdě a nekompromisně kritizuje všechny ty reformní pokusy směřující údajně k tomu, aby dnešní člověk vyhověl potřebám „společnosti vědění“. Sukus jeho sdělení lze shrnout v krátké citaci: „To, co se stále ještě tvrdošijně nazývá vzděláním, se v současnosti neřídí možnostmi a hranicemi individua, ani neproměnnými zdroji určité kulturní tradice a už vůbec ne modelem antiky. Externí faktory – trh, zaměstnatelnost (*employability*), kvalita lokality a technologický rozvoj – jsou nyní ty standardy, kterým má ‚vzdělanec‘ dostát. Z tohoto hlediska se jeví ‚všeobecné vzdělání‘ stejně postradatelné jako ‚rozvoj osobnosti‘.“ Abychom dostáli tlaku těchto externích faktorů a aby na konci našeho snažení byl „flexibilní, mobilní a kreativní“ jedinec, musíme samozřejmě zreformovat to, co tady bylo před námi, protože – jak říká básník – čas oponou trhnul a změněn svět... Tímto oceněným mužem je Konrad Paul Liessmann (narozený 13. dubna 1953), profesor na institutu filozofie Vídeňské univerzity, nositel Rakouské státní ceny za kulturní žurnalistiku (1996) a Státní ceny za rozvoj vědy (2006).

Ve vtipném *Laudatio* prof. Jiří Fiala shrnul dominantní téma Liessmannovo takto: Nejde o to člověka vzdělat, ale formovat. A slovo reforma přímo říká, že se má změnit forma, tedy vnějšek, formovat se má zvnějšku, nikoliv zevnitř, nikoliv z potřeby vnitřní, ale pod vnějším tlakem. Tedy – „je to jasné, tak proč se pořád divíme, proč ty reformy nefungují. Ve školských reformách se reformují třeba osnovy. A protože se nikdo nestará o jednotliviny, o útek, nelze se divit, že se výsledný hadr rozpadne hned při prvním použití. Prostě mu chybí kontext. Vzdělání je vědomí souvislosti, schopnost rozumět, tj. vytvářet kontexty, v nichž to, čemu chceme rozumět, dává smysl.“

Víme, že výsledným tvarem tohoto permanentního reformování je nejprve polovzdělanost a potom nevzdělanost – a reformy tedy musejí být alespoň celoevropské, aby „měly smysl“, což je samo o sobě zajisté čiré absurdum. Připomenu – a vůbec to není od věci – že Masaryk již v roce 1881 shledával příčiny „chorobné krise moderního člověka v polovzdělanosti“, „v povrchním okusování všeho a všude a úplném zanedbávání důkladnějšího a hlubšího studia věd všeobecných“ (*Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty*. Praha: Ústav T. G. Masaryka 1998: 140). Masarykův kontext byl dozajista jiný – on byl alespoň ušetřen darů boloňského procesu a „maturit na zkoušku“ za desítky milionů, intuici měl nicméně nesporně mimořádnou.

V slavnostním projevu po přijetí svato-vojtěšské poutní hole, jež symbolizuje nadčasový a nadregionální charakter Ceny Vize, z rukou prezidenta Havla a jeho choti pronesl závěrečný projev Konrad Paul Liessmann. Ocituje z jeho projevu *Jednou to bude minulost* alespoň závěrečnou pasáž: „Dánský filozof Søren Kierkegaard nazval jednou ty, kteří se nemohou osvobodit ze spárů času, kteří žijí vzpomínkami nebo v budoucnosti nadějami, lidmi nejnešťastnějšími... Poněkud opovážlivě bychom mohli s Kierkegaardem soudit, že ty kultury, které se drží principiálně ideje pokroku, a tedy svou minulost musí vždy překonat pohledem do budoucnosti, jsou nešťastné kultury. Protože se budoucnosti na rozdíl od cíle nikdy nedá dosáhnout, jsou takové kultury principiálně štvány kulturami: jsou totiž spoutány pohledem na horizont, který jim stále uniká. Klasické ctnosti jako umírněnost nebo neuspěchanost mutují v těchto společnostech na hříchy prvního řádu. Kdo není v neustálém pohybu, otevřený vůči novému a nespokojený s dosaženým, kdo není připraven se učit a angažovat pro růst, vypadá přinejmenším podezřele... Zda se nám podaří utvářet současnost tak, aby dovolila hu-

mánní existenci této planety, se již nedozvíme. Posoudí to následující generace, pokud budou existovat. Naše budoucnost bude však jejich minulostí.“

Konrad P. Liessmann není ovšem autorem jednoho bestselleru. Zabýval se velice podrobně u nás málo známým filozofem Güntherem Andersem (monografie *Günther Anders zur Einführung*. Hamburg: Junius 1988), napsal rozsáhlou knihu o Marxovi (*Karl Marx *1818 †1989. Man stirbt nur zweimal*. Wien: Sonderzahl-Verlag 1992), dvousvazkový úvod do základních filozofických problémů, několik zásadních studií a jednu monografii z pomezí filozofie a estetiky atd. U nás vyšla jeho kniha *Filozofie moderního umění* (Olomouc: Votobia 2000)

a učebnice filozofie *O myšlení* (s Gerhardem Zenatym; Olomouc: Votobia 1994). Podle ne zcela ověřených, leč dosti důvěryhodných zdrojů je také výkonným umělcem – hudebníkem v oblasti moderní hudby.

U příležitosti udělení ceny vyšel, jak je to obvyklé v nadaci manželů Havlových, výbor z Liessmannových filozoficko-politických esejů *Hodnota člověka*, k němuž se vrátíme v příštím čísle podrobnější informací.

Jsem přesvědčen, že máme všechny důvody blahopřát jak Konradu P. Liessmannovi, tak komisi, která jej jako nejvhodnějšího kandidáta pro Cenu Vize 97 letos vybrala.

mpet